

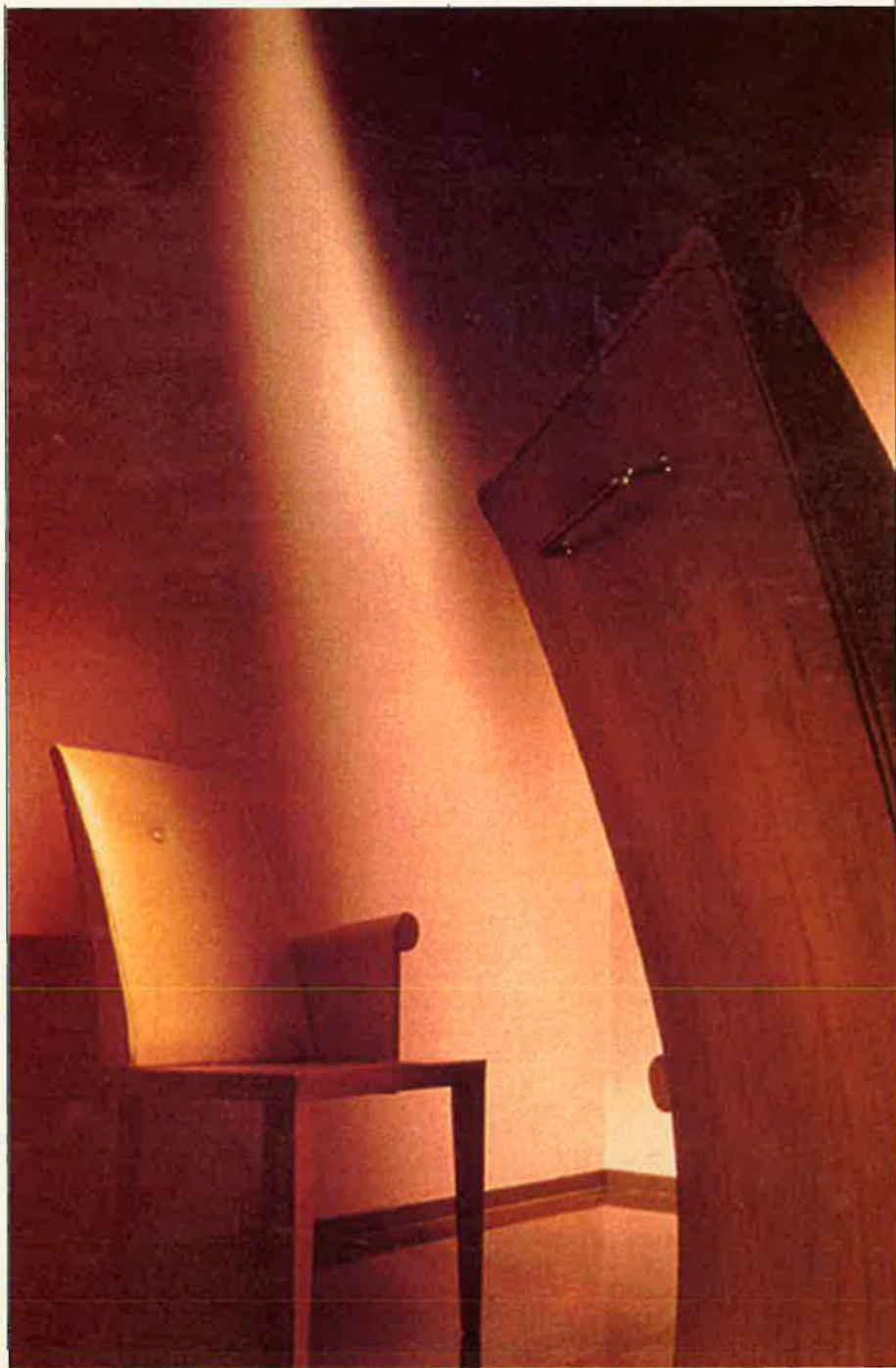
Norman Foster a la província

Al començament de l'estiu, l'arquitecte britànic Norman Foster vingué a València invitat a un col·loqui universitari i Rita Barberà va aprofitar per fer-li un encàrrec. L'anècdota, significativa si més no, rau en el fet que no n'era un en concret, sinó elegir entre diverses possibilitats de treball bastant distintes. El fet és ben insòlit. Invitar arquitectes prestigisats a participar en projectes locals és un fenomen antic en la història i avui freqüent. Quan estan ben escollits, les ciutats poden beneficiar-se d'una capacitat creativa que complete l'aportació dels arquitectes locals. Aquestes invitacions han estat sovint molt fructíferes. A la mateixa València, l'alemany Conrad Rodulf, al començament del XVIII, feia la preciosa Porta barroca de la Catedral. En l'actualitat, el portuguès Alvaro Siza, entre altres, projecta un edifici al nou *campus* de la Universitat Literària...

La conclusió ha de ser rotunda: pot estar molt bé que vinguen arquitectes forans a contribuir a la constitució de la ciutat. I Norman Foster, un professional de prestigi i del qual no cal ara reproduir el curriculum, n'és una excel·lent opció. Ara bé, del que s'ha de parlar és de la subtilitat de l'alcalde...

Foster és part del grup d'arquitectes que construeix en diversos continents. En temps de màrqueting, són pagats com a patums d'elit, un fenomen que no necessàriament és provocat pel propi personatge. O sí. En ser contractats, molt sovint se cerca el seu prestigi com a valor que cal usar, la seua figura tant o més que el producte que dissenya. Aquesta cotització de l'arquitectura en el mercat avança imparabile i només en part té relació amb el tràfec internacional d'arquitectes –molt més modest, és clar– d'altres segles.

Supose que sempre s'espera que l'obra projectada siga reeixida, que complexca amb la seua funció i contribueca a dignificar l'escena ciutadana. O a reputar i ressaltar l'autoritat que contracta (la història de les catedrals n'és un bon exemple). Es vol

un resultat arquitectònic concret i amb la conversió de l'arquitecte en objecte de consum, gustosament en alguns casos, s'intenta que la *figura* ajude, autònomament del que dissenya, a vendre la idea de qui lloga.

Quan Norman Foster és a València sense un encàrrec clar, de bestreta es prima el personatge. Després... ¡ja es veurà! No negue que esperen molt del producte que dissenya, però, com que no sabem què és el que se li ha d'encarregar, tampoc no podem opinar sobre la idoneïtat. Hi ha arquitectes molt versàtils i amb experiències diversíssimes no necessàriament adequats per a qualsevol mena de treball (¿estrictament arquitectònic?, ¿urbanístic?). Si s'actuara amb trellat, s'operaria a l'inrevés: cal un equipament, un edifici singular, una intervenció urbana concreta... amb el qual es vol fer una operació important per al municipi; veiem, doncs, quin o quins són els arquitectes que siguen idonis. I si es decideix cridar una personalitat forània –o convocar un concurs al qual són invitades–, benvinguda siga si està ben triada.

A Foster se li ha ofert dissenyar un palau de congressos, un pont a l'antic llit del Túria, fer una remodelació completa de l'interessant mercat modernista de Colom, reflexionar sobre la connexió de València amb la mar... ¡Quasi un calidoscopi! Per a alguns d'eixos treballs Foster pot ser un arquitecte solvent, molt solvent. Es poden, però, tenir dubtes sobre el fet que pugua realitzar exàmens madurs sobre els problemes urbanístics de la ciutat quan és molt possible que mai no haguera conegut València. Concretament, la qüestió de connectar-la amb la mar ha estat objecte de molts estudis i debats, traduïts fa poc en el projecte de l'avinguda de França, un accés de gran futur. La reflexió sobre la ciutat sembla necessària que es faça des d'ella mateixa, l'arquitecte de fora pot fer aportacions urbanístiques més aviat de detall i dissenys que qualifiquen l'escena urbana en concret.

La forma com ha estat abordat Foster, sense saber ben bé què es vol d'ell, està en la tradició del "pensat i fet" en la seua dimensió pitjor, la que significa improvisar més que decidir amb raó i sense titubear. No s'improvisa debades des del provincialisme. Aquest intent de contractar-lo forma part de la moda més que de l'arquitectura. I també d'una forta tendència entre els grans municipis europeus, ara més que mai proclius a una cursa competitiva mútua que inclou, entre moltes altres qüestions, algunes de les quals rellisquen al grotesc, el concurs de gran figures. Però això seria un altre tema de reflexió.

Carles Dolç

La improbable versemblança de les obres al teatre romà

Les obres de reforma, remodelació, reconstrucció, o com vulgueu que es diguen, del que resta del teatre romà de Sagunt han disparat la polèmica en els periòdics amb criteris interessats, disfressats d'opinions, i han dividit –¡ai, com sempre!– la societat en dos grups ben senzills de presentar: els que n'estan a favor i els que n'estan en contra. La resta és silenci (i expectació).

El Mundo, *Abc* i *Las Provincias*, per parlar de tres mitjans importants en els seus àmbits respectius, s'han manifestat amb censures contundents sobre el projecte. A favor, el que es diu a favor, no he llegit en periòdics generals res d'importància (sí en algunes revistes especialitzades, per més que posant-hi objeccions que em semblen d'allò més naturals i raonables).

La qüestió és, si la contemplem amb serenitat, delicada. Hi ha documentació més que suficient que ens informa que les pedres tan venerades que hi ha en aquest teatre, ni són de l'època dels romans ni res que s'hi assemble. En el segle XIX i sota la febre romàntica –que en alguns historiadors va traduir-se en *calentura*– es va intervenir en aquest i d'altres teatres *envellint-los* de bell nou amb pedres noves que van fer passar per velles. Del teatre romà de Sagunt, del de debò, en tenim l'estructura i pot ser que sota les actuals pedres n'hi haja d'altres que van ser testimonis d'aquells remotíssims temps; però les actuals, és clar que no hi són, és cosa que sap tothom.

¿I què? No res. La història és per damunt de tota memòria i si el teatre de Sagunt ens la recordava amb relativa fidelitat, be està. Del prosceni ningú se n'havia interessat fins ara; si ho han fet Grassi i Portaceli, millor que millor, pense jo. Parlar de les grades ja és un altra cosa, i no per eixa ortopèdia que els han posat damunt, sinó pel procediment triat.

Els responsables culturals i de patrimoni

del PSOE –un partit que a València, generalment, es caracteritza per tenir molt escassa sensibilitat pel patrimoni, i ací els va bé el refrany de "gos que lladra (perquè parlar d'ell, és que no paren) no mossega", han portat l'assumpte amb una blederia que no ve sino a confirmar el que estic dient.

El més sensat crec que hauria estat fer una crida als especialistes, com s'ha fet a Atenes, debate el procediment i, una vegada fet això, donar-li curs per via del parlament valencià, amb els adequats informes de Patrimoni, Patrimoni de l'Estat i Consell de Cultura.

Però en comptes d'això s'ha fet d'amagat, vergonyosament. Es va traure el projecte en dates obscures, es va airejar com un xarlatà de fira que exhibeix que bé que tallen les seues fulles d'afaitar, i darrere d'això han passat a l'acció deixant en mans dels periodistes la formació de l'opinió. En comptes que es limitaren, com toca, a recollir les posicions d'especialistes, experts, etc., se'ls va donar directament el mos a ells. No se'ls va citar en el camí d'anada, sinó en el de tornada i per això el fet que hi hagen ficat cullerada fins i tot les revistes de perruqueria.

Han volgut actuar per la força de les urnes i no de la raó; per la força del govern i no del rigor o de l'estudi escrupolós. Aquest és l'autèntic territori a què han portat al debat, en què la bondat de les obres o l'error en el plantejament d'aquestes –vaja vostè a saber– ha quedat relegat a un segon, tercer o cinquè lloc. El que està debatent-se és com fer-ho empassar. Això és tan així, que els mitjans de comunicació propers o cantarins amb el govern callen perplexos i inopinants. No és que no sàpiguen que dir, és que no tenen res a dir, que és ben diferent, perquè el que dona pa a gos extrany, perd el pa i perd el gos.

Ricard Bellveser